

Hänsyn till sociala risker vid planering av fysiska förändringar

Fysiska förändringar i redan bebyggda områden har i vissa fall visat sig vara problematiskt, inte minst med hänsyn till påverkan på det sociala livet. För att möta behovet av den ökade befolkningen i Sverige idag är förtätning ett alternativ för att inte ta värdefull mark i anspråk, vilket innebär att det byggs tätare och högre i redan bebyggda områden. Vid sådana fysiska förändringar är det därför av stor vikt att hantera de sociala problemen som kan uppstå, och för att kunna göra detta på ett användarvänligt och strukturerat sätt har en metod för att hantera sociala risker arbetats fram.

Sociala risker är ett relativt ungt begrepp som omfattar de risker som har sitt ursprung i relationer mellan människor, människors levnadsförhållanden eller livsvillkor. Detaljplaner är dokument som reglerar användningen av mark- och vattenområden i mindre geografiska områden. Med hänsyn till den begränsade möjlighet detaljplanen har att påverka sociala risker beskriver den framtagna metoden endast hur hänsyn kan tas till hur fysiska förändringar kan påverka vissa specifika sociala risker. Fysiska åtgärder är inte det enda eller det mest effektiva sättet att nå bakomliggande komplexa orsakssamband mellan det sociala livet och oönskade händelser, beteenden eller utfall, utan det är vad detaljplanerna och således de aktörer som arbetar med dessa kan och bör påverka.

I bostadsområdet Holma i Malmö har det uppstått problematik i samband med byggnation enligt den framtagna detaljplanen. I Holma uppfördes lägenheter kring en torgplats och efter torgets färdigställande har narkotikaförsäljning och närvaro av ungdomsgäng präglat platsen, vilket påverkat de boendes känsla av trygghet. Alla områden påverkas dock inte lika vid en förändring i miljön och i metodens första steg beskrivs en behovsbedömning om hänsyn behöver tas till sociala risker eller inte. Vidare visar metoden på behovet av att se till ett områdes befintliga sociala förutsättningar och möjliga sociala risker för att bedöma om en detaljplan som medger en tänkt förändring över huvud taget är lämplig, eller vilka åtgärder som krävs för att ändringen ska kunna accepteras. Användning av metoden säkrar att människors säkerhet, trygghet och hälsa inte försämras till följd av den fysiska förändringen.

Hur det sociala livet påverkas av en förändring i miljön är inte ett helt utforskat område. I Sverige såväl som internationellt har ett antal dokument upprättats för att lyfta och tydliggöra hur hänsyn till sociala aspekter kan tas vid planeringen av städernas framväxt. Ett urval av dessa verktyg har studerats mer ingående i examensarbetet. Detta har visat på ett behov av en metod med utgångspunkt i detaljplaner som initieras av en tänkt förändring och inte som en helhetsbedömning av ett områdes utvecklingspotential. Vidare har också verktyg som i nuläget integrerar andra typer av risker än de sociala i detaljplaneringen studerats. Lärdomar av verktyg för sociala aspekter och risker har integrerats i utvecklandet av metoden.

Metoden syftar till att vara tidseffektiv och ett handfast stöd för de som arbetar med framtagandet av detaljplaner. Metoden kan utgöra ett viktigt komplement till andra typer av utredningar som används för att avgöra en plats lämplighet för bebyggelse. Metoden bör integreras i ett tidigt skede av detaljplaneprocessen, helst redan inför planbesked, för att bedöma den tänkta förändringen med avseende på sociala risker. En av flera förhoppningar är att arbetet ska öka kunskapen och integrera arbetet med sociala risker i detaljplaneprocessen, för att undvika negativa sociala konsekvenser när fysiska förändringar görs i områden med redan befintlig bebyggelse och sociala förhållanden.

Examensarbete *Hantering av sociala risker i fysisk planering – utveckling av en metod för social riskhantering i detaljplaneprocessen* av Josefín Andersson och Carolina Osvalder. Brandingenjörsutbildningen och civilingenjörsutbildningen i riskhantering. Lunds tekniska högskola. Februari 2018.